

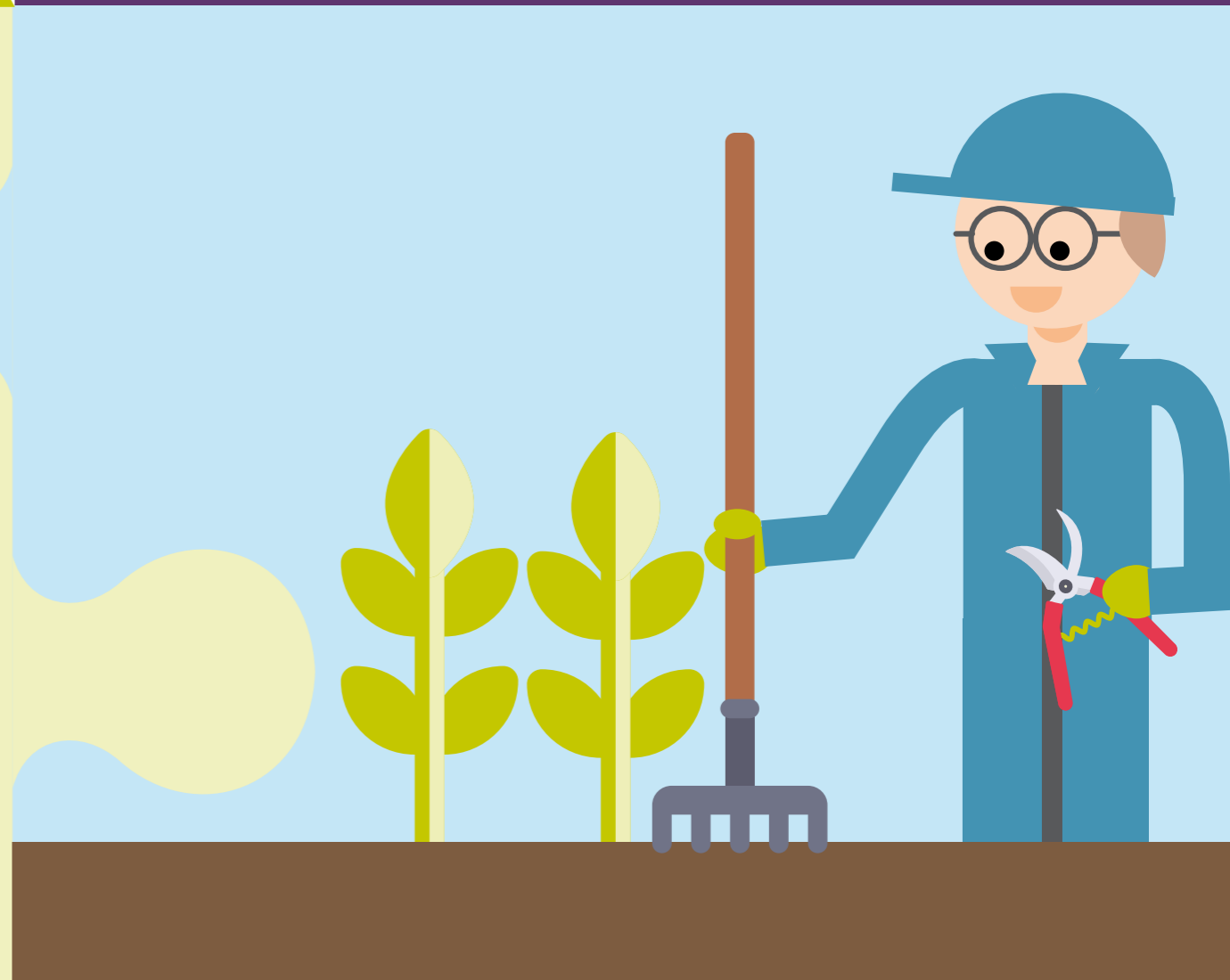
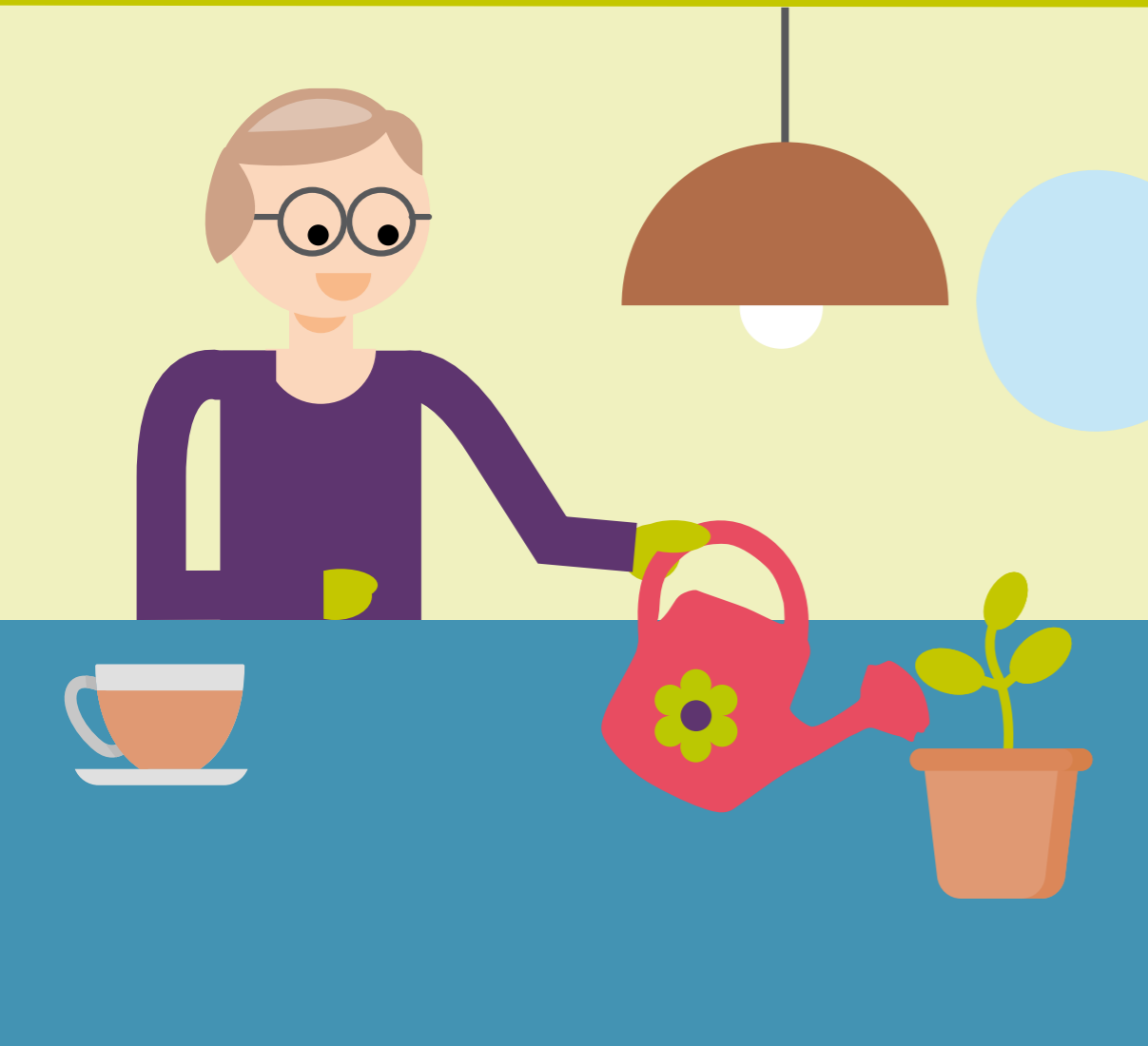
WONEN EN DAGBESTEDING

EEN BETERE SAMENWERKING TIJDENS CORONA

VERHALEN EN LESSEN OVER HOE BETERE
SAMENWERKING TUSSEN WONEN EN DAGBESTEDING
LEIDT TOT MAATWERK VOOR DE CLIËNT/BEWONER

INCLUSIEF 9 PODCASTS MET ERVARINGSVERHALEN!

INLEIDING

Elver en Vanboeijen – twee organisaties die zorg en begeleiding bieden aan mensen met een verstandelijke handicap – hebben Vilans gevraagd om in gesprek te gaan met hun medewerkers, cliënten/bewoners en verwanten. In de periode van juli tot en met september 2020 spraken onderzoekers van Vilans 105 mensen bij deze twee organisaties. De centrale vraag hierbij was welke lessen zij geleerd hebben in de roerige tijden van de COVID-19-pandemie.

In de gesprekken ging het over de gevolgen van de coronamaatregelen voor de inrichting van de dagbesteding. Wat hebben de veranderingen betekend, niet alleen voor cliënten/bewoners, maar ook voor medewerkers?

Klik op de button hiernaast en luister naar de introductie podcast waarin Irma Harmelink vertelt waarom zij als bestuurder van Elver een onderzoek wilde laten uitvoeren én hoe zij de afgelopen periode heeft ervaren.

VEEL TOEWIJDING EN BEHOEFTE OM VERHALEN TE DELEN

Dat het een bijzondere tijd is geweest, blijkt wel uit de grote behoefte van medewerkers om deel te nemen aan de gesprekken. Dit uitte zich op verschillende manieren. Voor de focusgroepen en interviews meldden zich meer mensen aan dan dat er plekken waren. Mensen die niet geïnterviewd konden worden, mailden de onderzoekers soms alsnog uit zichzelf om hun ervaringen te delen. Ook spraken we opvallend veel mensen tijdens hun vakantieperiode. Zij gaven daarbij aan het onderwerp zo belangrijk te vinden dat ze hun vakantie ervoor wilden onderbreken. Ook tijdens de andere gesprekken lieten medewerkers regelmatig blijken het te waarderen dat ze ‘hun verhaal konden doen’. Ook spraken velen uit erg benieuwd te zijn naar de verdere bevindingen.

Bij het nadenken over de beste manier om de uitkomsten van de gesprekken te delen met medewerkers in de langdurige zorg, kwam duidelijk de meerwaarde van het delen van ervaringen naar voren. Daarom hebben we ervoor gekozen om de geleerde lessen en inzichten te benoemen en daar vervolgens verhalen aan te koppelen.

We zijn gestart met de opname van een podcastreeks, om daarmee ook andere professionals, verwanten, cliënten/bewoners en organisaties te inspireren om hun verhalen te delen. Zo past bij de inleiding bijvoorbeeld mooi ons eerste gesprek met Irma Harmelink, bestuurder bij Elver. Zij vertelt in het gesprek waarom zij het belangrijk vond om de ervaringen te horen en daarvan te leren.

We presenteren hier geen onderzoeksverslag, maar een handreiking waarin we de belangrijkste lessen uit de gesprekken op een rij hebben gezet, gekoppeld aan opgenomen gesprekken met een aantal mensen die we tijdens het onderzoek spraken. Hopelijk biedt dit stuk inspiratie en nieuwe inzichten aan de medewerkers die dagelijks met de cliënten/bewoners werken, maar ook aan hun leidinggevendenden en aan andere betrokkenen.

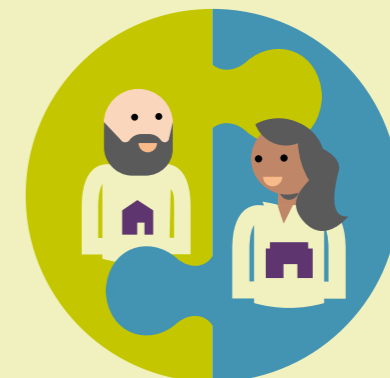
LES 1

STIMULEER EN FACILITEER EEN
ONDERNEMENDE HOUDING
VOOR PASSENDE DAGBESTEDING

LES 2

VERBETER DE SAMENWERKING
TUSSEN WONEN EN DAGBESTEDING

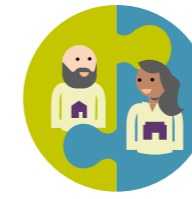
LES 3

DENK VANUIT DE CLIËNT/BEWONER

LES 1

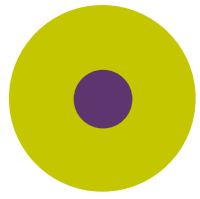
LES 2

LES 3

LESSEN PER
DOELGROEP

TOT SLOT

LES 1

STIMULEER EN FACILITEER EEN ONDERNEMENDE HOUDING VOOR PASSENDE DAGBESTEDING

Cliënten/bewoners hebben soms al langere tijd dezelfde dagbesteding, waarbij het op zichzelf allemaal goed gaat. Alles gaat z'n gang en er zijn geen problemen. Toch is het ook dan belangrijk om regelmatig te bespreken of het voor de cliënt/bewoner nog steeds de meest passende dagbesteding is of dat er verandering nodig of gewenst is.

MEDEWERKERS:

- Blijf altijd met een kritische blik kijken naar wat de cliënt/bewoner nodig heeft. Stel jezelf zo nu en dan de volgende vragen:
  - Krijg ik signalen van de cliënt/bewoner dat de dagbesteding niet (meer) passend is?
  - Zou deze cliënt/bewoner het misschien ook leuk vinden om naar dagbesteding X te gaan of activiteit Y te doen? Probeer hierbij in de kracht van de cliënt/bewoner te denken, in plaats van in de kwetsbaarheid. Cliënten/bewoners kunnen vaak meer aan dan je denkt.
  - Hoe is de cliënt/bewoner na een dag op de dagbesteding in de woning? Is de cliënt/bewoner bijvoorbeeld heel moe en down, of juist enthousiast en energiek? Is dit in het weekend anders?
    - Kan de eventuele vermoeidheid wellicht komen doordat de cliënt/bewoner te veel mensen ziet op een dag?
  - Zou de dagbesteding ook dichterbij de woning kunnen? Dit zorgt voor minder verplaatsingen met bijkomende tijdsdruk in de ochtend.
  - Is het voor deze cliënt/bewoner nog wel wenselijk om een X aantal dagen in de week naar de dagbesteding te gaan? Dit speelt vooral bij oudere cliënten/bewoners.

LES 1

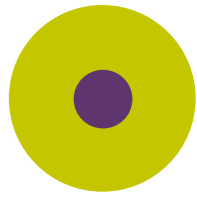
LES 2

LES 3

LESSEN PER
DOELGROEP

TOT SLOT

- Probeer eens een periode uit waarin de cliënt/bewoner totaal iets anders doet. Dit kan in de vorm van andere dagbesteding, maar ook door bijvoorbeeld een moeilijker taak aan te bieden, of juist door meer rust te bieden zoals een sabbatical of meer vrije tijd. Kijk wat dit met de cliënt/bewoner doet en ga van daaruit zoeken naar passende dagbesteding.
- Maak gebruik van digitale mogelijkheden om verwanten, persoonlijke begeleiders en andere belanghebbende goed op de hoogte te houden van signalen ten aanzien van het welbevinden van de cliënt/bewoner door ook signalen te inventariseren bij familie en vrienden.
  - Een creatieve manier om dit te doen is bijvoorbeeld in groepssessies waarin medewerkers en verwanten met een humoristische blik op de afgelopen week terugblikken. De kracht van humor is dat je je daarmee op een andere manier met elkaar verbindt en reflecteert op wat belangrijk is.
- Reflecteer tijdens multidisciplinaire overleggen of de dagbesteding nog passend is.
- Probeer als medewerker dagbesteding je expertise over een goed dagprogramma actief in te brengen bij wonen. Vraag als medewerker wonen aan je collega's

van de dagbesteding hoe jij in het weekend een leuke dagbesteding voor de cliënten/bewoners kan verzorgen.

ORGANISATIE:

- Om bij medewerkers een ondernemende houding ten opzichte van passende dagbesteding te faciliteren, is binnen de organisatie het volgende van belang:
  - Zorg op de locaties voor een 'alles is mogelijk'-mentaliteit. Probeer de focus niet te leggen op wat niet kan, maar kijk naar wat wel kan.
    - Dit kan gefaciliteerd worden door in interne en externe communicatie goede en creatieve oplossingen te laten zien.
    - Faciliteer sessies tussen verschillende teams; zo kunnen verschillende locaties elkaar inspireren en ervaringen met elkaar delen.
    - Probeer als leidinggevende meer te sturen op het uitproberen van nieuwe dingen in plaats van op het verminderen van risico's.
  - Creëer een veilige werkomgeving. Het onderlinge vertrouwen binnen teams en tussen teams wonen en dagbesteding is hierbij van belang.

LES 1

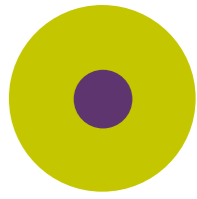
LES 2

LES 3

LESSEN PER
DOELGROEP

TOT SLOT

Hoe kun je dit doen?

- Faciliteer online mogelijkheden voor medewerkers om met elkaar of met verwanten in contact te komen. Geef voorbeelden in wat voor situaties gebruikgemaakt kan worden van online middelen, zoals intakegesprekken, overleggen, (korte) besprekingen en appjes naar cliënten/ bewoners. Denk hierbij ook aan het geven van uitleg en cursussen over hoe deze middelen gebruikt kunnen worden en over de werking ervan. Zoek ook de verbinding met de samenleving, door bijvoorbeeld met lokale bedrijven te verkennen hoe er samengewerkt kan worden.

Luistertip – Luister naar de podcasts van [Clemens Kock](#), [Ingrid Buutkamp](#) en een [ervaringsverhaal vanuit Cordaan](#) over het belang van ondernemerschap.

LES 1

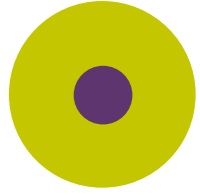
LES 2

LES 3

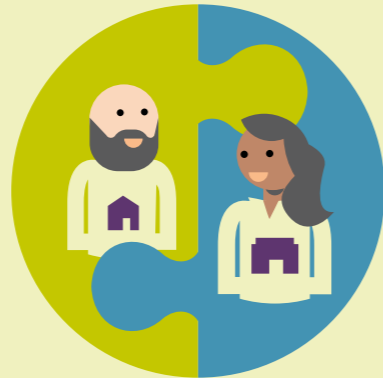

LESSEN PER
DOELGROEP

TOT SLOT

LES 2

VERBETER DE SAMENWERKING TUSSEN WONEN EN DAGBESTEDING

De samenwerking tussen medewerkers wonen en dagbesteding is van groot belang voor de cliënt/bewoner. Bij een betere samenwerking kan de cliënten nóg meer geboden worden, omdat de twee belangrijke expertises dan samen met de cliënt/bewoner kijken naar passende dagbesteding.

MEDEWERKERS:

- Ga als medewerkers wonen en dagbesteding met elkaar in gesprek wanneer je twijfels hebt of de dagbesteding van een cliënt/bewoner nog wel bij hem of haar past.
- Lever als medewerker wonen actief je input in multidisciplinaire overleggen en zorgplanbesprekingen en vraag daarbij actief naar de kijk van de medewerker dagbesteding.
- Vraag als medewerker wonen aan de medewerker dagbesteding om tips bij de invulling van de dagbesteding in het weekend.

ORGANISATIE:

- Laat medewerkers wonen en dagbesteding zo nu en dan bij elkaar invallen. Door samen 'te doen' ontstaat er sneller een open houding naar elkaar en een samenwerkingsband.
- Zorg dat medewerkers dagbesteding bij de multidisciplinaire overleggen aanwezig zijn. Stel hierbij casuïstiek centraal om zo vanuit elkaars expertise te kunnen leren. (Dit kan ook digitaal!)

LES 1

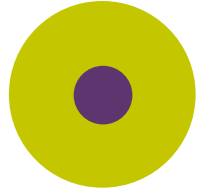
LES 2

LES 3

LESSEN PER
DOELGROEP

TOT SLOT

- Bekijk of combinatiebanen mogelijk zijn, waarbij een medewerker op beide locaties werkt.
- Laat medewerkers opschrijven wat de meerwaarde en kracht is, zowel van medewerkers wonen als van medewerkers dagbesteding.
- Behoud of creëer teams waarin wonen en dagbesteding beide vertegenwoordigd zijn en versterk dit teamgevoel.

Luistertip – Luister naar de afleveringen van Angelique Delleman, Ric Engelberts en het groepsgesprek van Lammy, Irene, Theresa en Maayke.

LES 1

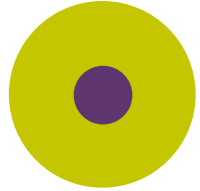
LES 2

LES 3

LESSEN PER
DOELGROEP

TOT SLOT

LES 3

DENK VANUIT DE CLIËNT/BEWONER

Blijf in je achterhoofd houden voor wie je dit werk doet: de cliënten/bewoners. Probeer daarom te allen tijde vanuit de cliënt/bewoner te denken en zo min mogelijk vanuit beperkingen (van de organisatie of van de cliënt/bewoner).

MEDEWERKERS:

- Vraag jezelf af:
  - Kijk ik wel objectief of dit de passende dagbesteding is voor de cliënt/bewoner? Houd ik deze cliënt/bewoner misschien op deze dagbesteding, omdat ik hier anders te weinig cliënten/bewoners heb?
  - Stel ik de groep nu boven het individu? Bijvoorbeeld vanuit de motivatie: ‘Het kan voor de individuele cliënt/bewoner niet het beste zijn, maar voor de groep wel.’
    - Probeer op dit soort momenten te kijken of er alternatieven zijn die wél bij iedereen aansluiten. Kan de groep bijvoorbeeld opgesplitst worden, zodat er verschillende activiteiten gedaan kunnen worden?
    - Als je signaleert of bedenkt dat iets voor een cliënt/bewoner niet meer past, echt wenselijk is of anders kan maar je niet goed kan overzien wat er gebeurt als je verandert, stel je zelf dan de vraag: wat kan er misgaan als we het anders doen? Zou de dagbesteding ook op een later tijdstip kunnen beginnen? Of is er de mogelijkheid voor een inloop? Ga hierover in gesprek met collega's wonen en dagbesteding.

LES 1

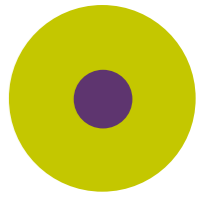
LES 2

LES 3

LESSEN PER
DOELGROEP

TOT SLOT

- Sommige cliënten/bewoners willen bijvoorbeeld liever in de avond actief zijn en overdag rustig aan doen. Kijk naar de mogelijkheden hiervoor.
- Hoe is de dagbesteding verdeeld over de cliënten/bewoners binnen jouw woonlocatie? Zou het bijvoorbeeld mogelijk en wenselijk zijn dat enkelen met elkaar naar de dagbesteding gaan of dichterbij huis?
- Ga waar nodig binnen je organisatie over deze thema's in gesprek.

ORGANISATIE:

- Motiveer je medewerkers om continu na te blijven denken over wat beter kan of wat passender is voor de cliënten/bewoners.
- Wees open over de plannen van de organisatie. Wanneer iets vanwege geld niet mogelijk is, meld dit dan. Maar probeer wel mee te denken hoe het op een andere manier verbeterd kan worden.
- Creëer combinatiediensten, waarbij de medewerker letterlijk meebeweegt met de cliënten/bewoners van de woning naar de dagbesteding.

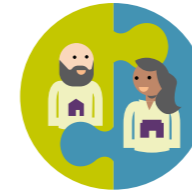
- Een optie is om het vervoer vanuit de woonlocatie te regelen, om het beter op de cliënt/bewoner te kunnen afstemmen. Woonbegeleiders staan dan mogelijk meer stil bij andere vervoersmogelijkheden, zoals lopen of fietsen.

Luistertip – Luister naar het gesprek met Anke en naar een groepsgesprek met medewerkers en ervaringsdeskundigen van Gemiva.

LES 1

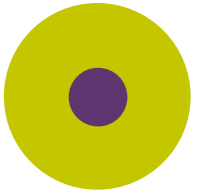
LES 2

LES 3

LESSEN PER
DOELGROEP

TOT SLOT

LESSEN PER DOELGROEP

TEN AANZIEN VAN PASSENDE DAGBESTEDING

Als het gaat over de vraag naar passende dagbesteding, hebben we gezien en gehoord dat niet de doelgroep hierbij bepalend is maar de individuele persoon. De individuele behoeften en wensen zijn bepalender dan de doelgroep. Zonder twijfel is bij alle doelgroepen gebleken dat dagbesteding enorm belangrijk is voor het welbevinden van de cliënten/bewoners; het is van groot belang voor hun kwaliteit van bestaan.

We zijn in de gesprekken een aantal belangrijke lessen op het spoor gekomen die spelen bij het aanbieden van passende dagbesteding. Hieronder zetten we die lessen per doelgroep op een rij.

CLIËNTEN/BEWONERS MET EEN LICHT VERSTANDELIJKE BEPERKING

Cliënten/bewoners met een licht verstandelijke beperking zijn vaak tot veel meer in staat dan gedacht wordt. Vooral op momenten dat er veel onrust is, zijn er andere manieren om met deze onrust om te gaan dan die meestal toegepast worden. Gebruik bijvoorbeeld methodes als ‘Dit wil ik’ om er met deze cliënt/bewoner achter te komen hoe ze met een moeilijke situatie om kunnen gaan, in plaats van de dingen te veel voor ze in te vullen.

Luistertip – [Luister naar het gesprek met Anuska en Patricia.](#)

CLIËNTEN/BEWONERS MET PSYCHIATRISCHE COMORBIDITEIT

Cliënten/bewoners met psychiatrische comorbiditeit hebben in moeilijke situaties meer last van angsten dan andere cliënten. Geef niet toe aan de verleiding om voor hen de angsten helemaal weg te willen nemen. Stem goed af met de gedragsdeskundige en mogelijk ook met de arts op welke wijze een cliënt/bewoner het best met deze angsten om kan gaan. Kleine haalbare stappen zetten en steeds successen vieren geeft je de mogelijkheid om in moeilijke situaties goed aan te kunnen sluiten bij de cliënt/bewoner.

LES 1

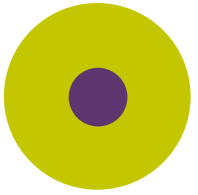
LES 2

LES 3

LESSEN PER
DOELGROEP

TOT SLOT

CLIËNTEN/BEWONERS MET EEN MEERVOUDIGE VERSTANDELIJKE BEPERKING

Bij deze groep hebben we gehoord en gezien dat het enorm belangrijk is om in het hier en nu te blijven. Net als cliënten/bewoners uit andere doelgroepen zijn zij gevoelig voor sfeer, alleen is bij cliënten met een meervoudige verstandelijke beperking de impact van sfeer meestal groter. Tijdens moeilijke situaties is het enorm belangrijk dat de samenwerking binnen het team gericht is op vertrouwen, warmte en rust. Onenigheid of een moeizame samenwerking heeft veel impact op deze groep.

CLIËNTEN/BEWONERS MET EEN MEERVOUDIGE VERSTANDELIJKE BEPERKING EN BEHOEFTE AAN INTENSIEVE ZORG

Bij deze cliënten/bewoners speelt de uitdaging dat de 'fysieke zorg' als het belangrijkste wordt gezien. Net als bij de groep zonder noodzaak voor intensieve zorg is het belangrijk om bij deze cliënten/bewoners in het hier en nu te blijven. Daar komt bij dat het zeer belangrijk is om oog te houden voor de dagbesteding. Dat kan in het klein en de dagbesteding kan ook heel goed op de woonlocatie plaatsvinden. Zoek als team naar werkvormen en

activiteiten die gemakkelijk en snel zijn op te zetten, zodat deze goed zijn te combineren met de zorgtaken. Maar heb ook oog voor de energie die de zorghandelingen van de cliënt/bewoner vraagt. Tijd en ruimte voor rustmomenten en om te snoezelen zijn dan ook zeer waardevolle daginvullingen.

OUDERE CLIËNTEN/BEWONERS

Deze doelgroep is niet altijd in een leeftijd te vangen, zoals dat ook buiten de gehandicaptenzorg niet altijd het geval is. Het is echter wel goed om te beseffen dat het van belang is om rekening te houden met de 'levensfase' waarin een cliënt verkeert. Net zoals werknemers op latere leeftijd vaak minder dagen gaan werken en op een gegeven moment met pensioen gaan, speelt dat ook bij deze cliënten/bewoners. Benader deze cliënten/bewoners dus vooral met het oog op hun 'levensfase'. Heeft een cliënt/bewoner de behoefte om minder tijd op de dagbesteding door te brengen, dan is het goed om meer aandacht te geven aan het aspect 'vrije tijd'.

LES 1

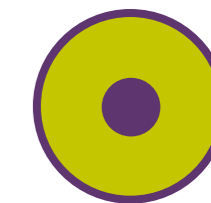
LES 2

LES 3

LESSEN PER
DOELGROEP

TOT SLOT

TOT SLOT

We hopen dat deze handreiking én vooral de verhalen als inspiratie dienen voor medewerkers, teams en organisaties in de gehandicaptensector. En dat het ophalen van verhalen bij medewerkers en cliënten/bewoners organisaties meer inzicht geven in wat er nodig is om beter aan te sluiten bij de leefwereld van de cliënten/bewoners én het werkgeluk van de medewerkers.

Luistertip - Luister naar de twee ervaringsverhalen van Tiffany en haar begeleider Ingrid én van Patricia en haar begeleider Anuska.

DANKWOORD

Deze handreiking had niet tot stand kunnen komen zonder de input van ongeveer 100 mensen bij de Vanboeijen Groep én Elver. Cliënten, medewerkers en verwanten.

AUTEURS

Anouk Driessen, Tamara Streng, Stephan Hermsen en Irna van der Wekke (redactie).

ONTWERP

www.taluut.nl